

Het Volksbuurtmuseum

Jeroen Flamman

Introductie en initiatief

De Schilderswijk in Den Haag is een wijk met een uitgesproken stadsvernieuwingshistorie. Momenteel telt de Schilderswijk zo'n 32.000 geregistreerde bewoners, waarvan 80% migranten. In 1971, in de beginperiode van de stadsvernieuwing, werd een wijkkrant opgericht, de Schilderswijker, uit een sterke behoefte de cultuur van de typische volksbuurt van de Schilderswijk zo goed als mogelijk te bewaren. De Schilderswijker draaide op vrijwilligers die graag een actieve bijdrage wilde leveren. Adri Duivesteijn was oprichter en vier jaar lang hoofdredacteur, maar wegens zijn intrede in de Haagse gemeenteraad droeg hij het in 1975 over aan zijn broer, John Duivesteijn. Met de Schilderswijker als middelpunt ontstonden voortdurend her en der kleine projecten die de (diversiteit aan) cultuur binnen de Schilderswijk belichtten; nog voor het begrip 'culturele diversiteit' in zwang kwam was dit in de Schilderswijk al een feit. Vanuit die projecten is het Volksbuurtmuseum gegroeid.

In 1986 richtte John Duivesteijn een werkgroep op om tot een museum voor de volksbuurt te komen, vanuit een behoefte de volksbuurtcultuur te conserveren en uitgaande van de gedachte dat het bij veranderingen in de bevolkingssamenstelling niet alleen maar gaat om het domweg naast elkaar leven van culturen; culturen moesten elkaar ontmoeten. Het museum in de Schilderswijk had als vertrekpunt een museale functie van het documenteren en tonen van de 'oude' Nederlandse volksbuurten. Ook moest het ruimte bieden voor ontmoeting, voor ervaringen van migranten uit binnen- en buitenland.

In 1988 besloot de gemeenteraad tot de bouw van een accommodatie waarin een museum met aula, een theaterzaal en een creativiteitsruimte voor het toenmalige Centrum voor Kunstzinnige Vorming, later het Koorenhuis, werden gecombineerd. Dankzij bijdragen van fondsen en sponsors slaagde de stichting Volksbuurtmuseum er in om nog tijdens het bouwtraject in 1993 in plaats van de geplande aula een kleine multifunctionele zaal te realiseren die, behalve voor lezingen en debatten, tevens geschikt was voor kleine theaterproducties en voor muziek- en dansvoorstellingen.

De gemeente begon gaandeweg meer heil te zien in de activiteiten van het Volksbuurtmuseum, en verlangde dat het museum een deel van de subsidiegelden aan zou wenden voor migrantenkunst. Zo kon het Volksbuurtmuseum zich meer en meer manifesteren in het ontwikkelen van een cultureel aanbod voor en door groepen die destijds door vele andere instellingen voor kunst en cultuur nog buiten beschouwing werden gelaten.

John Duivesteijn is nog steeds de drijvende kracht achter het Volksbuurtmuseum. Destijds met weinig geld en veel betrokken vrijwilligers vechtend om het bestaansrecht tegenover de gemeente aan te tonen. Tegenwoordig als directeur van het museum, omringd en ondersteund door een grote club betaalde krachten en met verschillende subsidies, bevlogen werkend aan de cohesie van de wijk met cultuur als bindmiddel.

Hoewel het Haagse Volksbuurtmuseum in de Schilderswijk oorspronkelijk was bedoeld als museum voor de arbeiderswijken, verschoof de functie in de loop van haar bestaan steeds meer in de richting van theater. Momenteel is het Volksbuurtmuseum een multicultureel en multifunctioneel centrum in de Haagse Schilderswijk, met als doel het presenteren van kunst- en cultuuruitingen van heden en verleden, allochtoon en autochtoon. Door middel van laagdrempelige activiteiten is het Volksbuurtmuseum een verbindende schakel tussen Westerse en niet-Westerse culturen, kleinkunst, 'Kunst' en massacultuur. Zij draagt bij aan het vergroten van kennis en begrip van de diverse (sub)culturen en stimuleert daarmee de tolerantie en integratie tussen de groepen onderling. Het Volksbuurtmuseum is een springplank voor Haags podiumtalent, voor bezoekers die denken dat kunst alleen voor kakkers is en voor kinderen die beginnen met passieve en actieve kunstbeoefening. Het is thans vooral een theater- en muziekpodium, werkplaats voor cultuureducatie, expertise- en adviescentrum voor culturele diversiteit.

Profijtgroepen en draagvlak

Het Volksbuurtmuseum is op de eerste plaats een expositie- en podiumvoorziening voor de buurt. Niet

zozeer speciaal voor de Schilderswijk, want het zijn veelal inwoners rondom de Schilderswijk die een bezoek komen brengen.

Het Volksbuurtmuseum zorgt er voor dat drempels geslecht worden voor mensen om de gevestigde instellingen voor kunst en cultuur te bezoeken. Er gaapt vaak een kloof tussen de podiumkunsten-Nederlandse-stijl en de theater- en muziekkuitingen van de verschillende etnische groepen. Het zijn veelal gescheiden circuits met elk hun eigen tradities, waarden, codes en publiek. Voor veel bezoekers is het Volksbuurtmuseum een eerste kennismaking met het verschijnsel theater.

Het Volksbuurtmuseum werkt veel en intensief samen met het onderwijs. Er worden nieuwe methoden ontwikkeld, enerzijds ter stimulering van de cultuurparticipatie, anderzijds om kunst en cultuur te gebruiken als middel om onderwijsdoelen te bereiken.

Ook diverse zelforganisaties hebben een eigen plek in het Volksbuurtmuseum.

Het Volksbuurtmuseum verzorgt theatervoorstellingen voor scholen en (migranten) doelgroepen. Het biedt tevens actief de mogelijkheid aan voor amateur en semi-professionele theatergroepen om gebruik te maken van zijn podiumfaciliteiten. Vanuit een theaterproductiefunctie wordt het Volksbuurtmuseum steeds meer een broedplaats voor talent uit de regio; een speciale kunstscout struint de stad af op zoek naar talent. Het wordt de mogelijkheid geboden om onder begeleiding etnische, jongeren- en wijktheater te maken.

Vanuit het sociaal-cultureel werk wordt steeds vaker gebruik gemaakt van de innovatieve methoden die het VBM ontwikkelt om doelgroepen te interesseren. Welzijnsinstellingen zien in kunst en cultuur meer en meer een goed middel om mensen te activeren en sociaal-culturele doelen na te streven.

Het Volksbuurtmuseum kent een groep donateurs, particulieren als Vrienden van het Volksbuurtmuseum, bedrijven onder de noemer van de Volksbuurtmuseum Businessclub. De politiek weet het VBM inmiddels ook te vinden; het loopt ermee te koop en 'scoort' ermee. Structurele subsidietoezeggingen van gemeente en ministerie geven aan dat de lokale- en landelijke overheid erkennen dat het Volksbuurtmuseum een geheel eigen profiel heeft en dat het zich positief onderscheidt. Overheden geven aan dat de combinatie van activiteiten van het Volksbuurtmuseum uniek is.

De bezoekersaantallen van tentoonstellingen belopen op jaarbasis circa 12.000; de voorstellingen trekken circa 18.000 personen.

Organisatie

Het Volksbuurtmuseum heeft de stichtingsvorm. Het is inmiddels gegroeid naar een vrij complexe organisatie, met directeur, bestuur, een afdeling PR, programmering / marketing, productiehuis, educatie, tentoonstellingen, theatertechniek, personeelszaken, en enkele ondersteunende functies, en er wordt veel gewerkt met gesubsidieerde banen (WIW).

Vanuit de doelstellingen werkt het Volksbuurtmuseum met een multicultureel samengestelde personeelsformatie. Variërend van autochtoon personeel waarvan de (voor)ouders negentieneeuwse migrant waren en woonachtig in de voormalige arbeiderswijken, tot aan diverse groepen allochtonen met vertegenwoordigers van de 1e, 2e en 3e generatie. Allochtone personeelsleden hebben op alle niveaus een functie als ambassadeur voor hun gemeenschap. Zo is de medewerker achter de bar ook vertaler voor een gevlucht kunstenaar die met de projectleider wil praten. De Hindoestaanse



Museum met zicht op volksbuurt

administratief medewerkerster geeft 'haar achterban' informatie over de Hindoestaanse activiteiten en geeft tips op welke wijze het publiek benaderd moet worden. Ook in het bestuur is de helft van de plaatsen bezet door 1e en 2e generatie allochtonen.

Maar men mist op uitvoerend niveau continuïteit. Er wordt veel gewerkt met nieuwe mensen die als projectmedewerkers worden ingehuurd; dat werkt verfrissend maar kost tegelijkertijd veel energie omdat ze moeten worden ingewerkt. En de begeleiding van mensen met een gesubsidieerde baan doet een groot beroep op de beschikbare capaciteit. De werkdruk is zeer hoog. Voor sommige essentiële functies is daarnaast onvoldoende capaciteit beschikbaar, voornamelijk voor de PR en communicatie. De totale bezetting beslaat bijna 20 formatieplaatsen, maar dat is voor de huidige activiteiten gering. Er kan niet tot nauwelijks worden voldaan aan de ARBO-normen voor het maximaal per dag te werken aantal uren. Wat betekent dat het met de huidige bezetting niet mogelijk is de activiteiten uit te breiden.

Het museum is gestart als vrijwilligersinitiatief en de organisatie werd na enkele jaren gerund door 40 à 50 vrijwilligers. Een belangrijke omslag vond plaats toen de vrijwilligersplaatsen werden ingevuld voor 20 formatieplaatsen aan betaalde krachten. Inmiddels is er dus sprake van een professionele organisatie, zij het nog altijd met een stevige worteling in de wijde omgeving onder zeer uiteenlopende bevolkingsgroepen.

Werkwijze

Het Volksbuurtmuseum wil maatwerk leveren in de wijze van culturele kennisoverdracht, door aan te sluiten op de belevingswereld van de doelgroepen. Zo is voor veel groepen een theateraal gebrachte geschiedenis te verkiezen boven de 'westerse' tentoonstellingsvorm. De keuzemogelijkheid tussen museum, theater en andere ontmoetingsvormen, of een combinatie hiervan, vormt een cruciaal onderdeel van de werkwijze van het Volksbuurtmuseum.

Het museum kiest voor een brede cultuurhistorische benadering vanuit meerdere kunst disciplines en probeert zich te richten op de culturele vitaliteit van de multiculturele samenleving, in plaats van te focussen op de problemen. Het vervult daartoe drie functies:

- een podiumfunctie
- een expositiefunctie
- een expertise- en adviesfunctie op het gebied van kunstuitingen van migranten.

Door de veelheid van culturen is het niet langer doenlijk om de programmering van het theater in handen te geven van één persoon. Het Volksbuurtmuseum heeft een werkwijze ontwikkeld met programmering door ambassadeurs afkomstig uit de verschillende etnische groepen. Zij kunnen hun programmering laten aansluiten op potentiële bezoekers uit hun groep. Deze ambassadeursmethode is zeer succesvol gebleken.

Financiën

Het Volksbuurtmuseum kent een begroting van bijna anderhalf miljoen euro. Het grootste deel daarvan wordt gefinancierd uit subsidies van gemeente, ministerie en diverse fondsen. Ongeveer een derde van de begroting verkrijgt het Volksbuurtmuseum door middel van de publieksopbrengsten. Naast subsidies en publieksopbrengsten wordt een deel verkregen uit sponsoring. Daarbij worden bedrijven via de Volksbuurtmuseum Businessclub als donateurs aangezocht. Jaarlijks worden ontmoetingen tussen de deelnemende bedrijven georganiseerd. Belangrijkste kosten zijn de personeelslasten, die voor beheer en activiteiten de helft van de begroting opeisen. Met de huidige financiën komt het Volksbuurtmuseum ternauwernood rond; er kan niet aan al de functies gewerkt worden die het beoogt.

Ontwikkeling

Het Volksbuurtmuseum werkt aan de veelkleurige samenleving. Met zelf ontwikkelde methoden slaagt het erin, de cultuur van migrantengroepen en de wereld van kunst en cultuur daadwerkelijk met elkaar in contact te brengen. Eind 1999 bracht men een toekomstschets uit, waarin is verwoord welke functies het Volksbuurtmuseum de komende tien jaar wil gaan uitvoeren. Genoemd worden het huis van verhalen, een productiehuis, theater en publiek, educatie, ontmoeting en 'multiculti-media'. Een dergelijke uitbreiding van activiteiten vergt een goede fasering. Anders bestaat het risico dat de organisatie aan haar eigen ambities ten onder gaat. In een faseringsplan gaat speciale aandacht uit naar de wijze waarop de organisatie geprofessionaliseerd wordt. Het is noodzakelijk om de zakelijke leiding en het financieel beheer zeer professioneel in te vullen; daarnaast dienen functie- en taakomschrijvingen nauwkeurig geformuleerd te worden en verantwoordelijkheden scherp te worden afgebakend. In de periode sindsdien zijn al veel nieuwe activiteiten opgezet en zijn de plannen verder uitgewerkt voor de komende periode. Maar met de huidige structurele subsidies, aangevuld met incidentele

projectsubsidies van fondsen, kan het Volksbuurtmuseum op dit moment slechts drie van de zes genoemde functies uitvoeren. Maar ook nieuwe ARBO-voorschriften en de onmogelijkheid om daar in de huidige accommodatie aan te voldoen verhinderen een verdere uitbouw van het Volksbuurtmuseum. Er zijn derhalve recentelijk plannen ontwikkeld voor verbouwing en nieuwbouw in en rond het gebouw, waarvoor nu de tijd is aangebroken deze uit te gaan voeren.

Informatie

Stichting het Volksbuurtmuseum
Hobbemastraat 120
2526 JS Den Haag
Tel. (070) 389 81 86
e-mail info@volksbuurtmuseum.nl
Internet www.volksbuurtmuseum.nl

Publicaties (zie ook website):

Toekomstschets Volksbuurtmuseum, John Duivesteijn, september 1999.

Den Haag ontbeert in de strijd tegen tweedeling netwerk voor kunst, cultuur en ontmoeting, John duivesteijn, Haagse Krant dd. 05-04-2002